

Toespraak door Bgm. Frank Petter tijdens de herdenking op het Thaliaplein op 27 oktober 2018

“Het uitzonderlijk natte najaar van 1944 zette zich voort op die vrijdag, 27 oktober. Het was een niet uitnodigende druiligere dag. In de achtertuin van haar ouderlijk huis stond een meisje langs het tuinhek, de lege laan in te staren, toen zich in de verte een mogelijk onheil aankondigde. Het steeds luider wordende geluid werd al snel aangevuld met beeld: verderop in de laan ontwaarde ze het silhouet van een groot voertuig op rupsbanden. Gewend aan de aanwezigheid van Duitse soldaten, ging ze ervan uit dat het om een Duitse tank moest gaan. Maar het voertuig zag er anders uit en de soldaten droegen andere uniformen; spraken een taal die ze niet eerder had gehoord. Al snel volgden meer tanks, andere voertuigen en manschappen en werd duidelijk dat het om de voorhoede ging van een Canadese legereenheid. Korte tijd later vulde de laan zich met nieuwsgierige mensen, die – nog onwennig aan het idee misschien bevrijd te zijn – zich verzamelden rond de Canadese soldaten. Ze genoten van echte sigaretten, chocolade en andere producten die ze ruim kregen toebedeeld en die voor de oorlog zo normaal en vanzelfsprekend hadden geleken.

In de loop van de middag besloten de Canadezen op te trekken naar het centrum van de stad, om daar tegen het einde van de middag zonder een schot te lossen, de Grote Markt op te rijden. Binnen de kortste keren was het plein gevuld met uitgelaten mensen. Dan klinkt er een salvo uit een machinegeweer van een van de tanks. Het ongeluk eist de levens van twee jonge mensen, kinderen eigenlijk nog. Helaas blijft het niet bij deze slachtoffers. De Duitse troepen hadden zich in de ochtend teruggetrokken achter het kanaaltje De Zoom, aan de noordkant van de stad. Hun doel was de Canadese opmars zoveel mogelijk te vertragen. Hoe anders was de situatie ten opzichte van die vrijdagmiddag, toen de tanks zonder slag of stoot bezit namen van het centrum. Het waren dan misschien achterhoedegevechten, maar de zich terugtrekkende Duitsers waren niet minder fanatiek. Verbeten verdedigden ze hun posities en ze slaagden er in een paar dagen in dit gebied stand te houden. Aan Canadese zijde vielen meer dan 130 slachtoffers, doden en gewonden. Ook kwamen enkele burgers om het leven en stonden de bewoners in het gebied, die hun heil zochten in kelders en schuilplekken, doodsangsten uit. De schade aan de huizen in dit gebied is voor de oplettende kijker – 74 jaar na dato - nog steeds te zien.

Vandaag en morgen staan we stil bij de slachtoffers die om het leven kwamen door oorlogsgeweld tijdens de Tweede Wereldoorlog. Vandaag herdenken we de ruim 1.200 militairen die op de Britse Begraafplaats hun laatste rustplaats vonden en morgen herdenken we de doden die op de Canadese Begraafplaats begraven liggen. Vandaag ook staan we stil bij de burgers afkomstig uit de gemeente Bergen op Zoom die tijdens de oorlog om het leven kwamen.

Het beeld bestaat dat het allemaal wel meeviel, hier in Bergen op Zoom. Maar iedere dode is er een te veel. En alleen al aan burgers waren hier ruim 150 doden te betreuren. Vergeet ook niet de materiele schade. Die was groot aan huizen en fabrieken noordelijk van het stadscentrum en van bijna alle kerken in de gemeente waren de torens door de Duitse troepen opgeblazen. Dat ging vaak met zoveel geweld, dat het hele kerkgebouw zwaar - of zoals bijvoorbeeld in Lepelstraat - onherstelbaar werd beschadigd.

Extra wrang is dat een flink aantal van de doden viel, maanden nadat het gebied was bevrijd. In maart 1945 zaaide een V1 dood en verderf in een woonblok aan de rand van het oude centrum van Bergen op Zoom. Op de burgerbegraafplaats in Bergen op Zoom herinnert een grafmonument aan deze ramp.

Het klopt. Afgezet tegen sommige andere plaatsen in Nederland kwam Bergen op Zoom er misschien nog redelijk goed vanaf. Maar dat is een koele cijfermatige benadering. Ik wil dit liever

belichten vanuit de menselijke kant. En dan betekent ruim 150 doden dat in minstens zoveel families vooral het verdriet de boventoon voerde en niet de vreugde van de bevrijding.

We moeten onze vrijheid vieren en mogen daarbij niet vergeten dat ze zwaar is bevochten. Bevochten door soldaten en verzetsstrijders. Dat velen van hen daarvoor de hoogste prijs betaalden. Dat naast deze strijders voor een betere wereld ook veel burgerslachtoffers zijn gevallen. Vaak kinderen maar bijvoorbeeld ook mannen die verplicht te werk waren gesteld in Duitsland en daar tijdens geallieerde bombardementen om het leven kwamen. Het is goed en noodzakelijk tegelijk dat we de doden herdenken, omdat deze mensen slachtoffer werden van een waanzinnig ideaalbeeld, dat de beschaving op de rand van de afgrond heeft gebracht. We zien dat helaas terug in het hier en nu met oprispingen zoals IS en andere groepen met extreme ideologieën. Herdenken draagt bij aan het bewustzijn van de kwetsbaarheid van onze vrije wereld. En alleen al om die reden blijven we dit doen.

En dat meisje in de Canadalaan: ze vierde haar bevrijding en voltooide haar leven in vrijheid. Wel droeg ze de rest van haar leven het verlies van haar oudere zus mee, die op de dag van de Bevrijding aan de andere kant van de stad, ter hoogte van De Zoom, door oorlogsgeweld om het leven kwam.

Dank voor uw aandacht.”